

IZ DOPISOVANJA MED ŠKOFOM J. SZILYJEM in MIKLOŠEM KÜZMIČEM
V ZVEZI S SEDMIMI KÜZMIČEVIMI KNJIGAMI
(Ob 170-letnici Küzmičeve smrti)

XVI. — 28. julija 1782.

Illustrissime, ac Re(vere)nd(issi)me Domine, D(omi)ne Praesul, Domine mihi Gratosissime!

E gratio Illustritatis Vestrae jussu duplicium testimonialiu(m) lit[t]eras juxta submissas mihi formulas descriptas, ac usuali sigillo munitas una cum com(m)unicatis mecum gratiose formulis Illustritati Suae humillime praesento, ac devote significo eidem Ill(ustrissi)mo D(omi)no Praesuli duplex illud exemplar de Tolerantia X(Chris)tiana jussu Caesareo-Regio¹ emanatum n(on) posse esse usui nostrae Vandaliae, siquidem Slavonicum² simplicit(er) non esset intelligibile a nostra natione; Croaticum³ autem saltem quoad aliquam sui partem, etiam ab eruditioribus vix intelligi poterit, hinc operae pretium esset, ut illud in vandalicum idioma transponderet(ur) et sumptibus utiq(ue) exiguis ab Excelso Consilio Regio resolvendis typis mandaret(ur). Caeterum pretiosissimis favoribus, ac actis gratiis recom(m)endans devota cum veneratione, ac subjectione emorior.

Ill(ustrissi)mi, ac Re(vere)nd(issi)mi D(omi)ni Praesulis, D(omi)ni mihi Gratosissimi

28va Julii 1782 in Valle Ivanócz

Infimus, ac indignus Capellanus
Nicolaus Küzmics Par(ochus) Sz.[ent]
Benedekiensis (manu propria).

Par(ocho) ad S.[anctum] Benedictu(m)
R[esponsum] 2^a Aug(usti) 1782.

Presvetli in prečastiti gospod škof,
meni zelo naklonjeni gospod!

Po dobrotnem ukazu Vaše presvetlosti pošiljam z vso ponižnostjo dvoje pričevalnih pisem, ki sem jih napisal po poslanih obrazcih in jih opremil z navadnim pečatom; obenem vračam Vaši prevzvišenosti obrazce, ki ste mi jih prijazno posredovali. Vdano tudi sporočam istemu presvetlemu gospodu škofu, da obeh teh primerkov, ki sta bila izdana na cesarsko-kraljevi ukaz o krščanski strpnosti,¹ naša Slovenska krajina ne bo mogla uporabljati; slavonski² bi namreč našemu narodu preprosto ne bil razumljiv, hrvaškega³ pa bi, vsaj v nekaterih

¹ Tolerantia christiana = tolerančni patent, ki ga je izdal cesar Jožef II. leta 1771.

² Exemplar slavonicus = slavonski, to je kajkavski natis.

³ Exemplar croaticus = hrvaški prevod. — Mikloš Küzmič tu izrecno trdi, da sta oba prevoda izšla. Toda hrvatska bibliografija ju ne pozna, npr. Ivan Kukuljević Sakcinski, *Bibliografija Hrvatska*. Dio prvi. U Zagrebu 1860 — in *Dodatek* leta 1862. Konec marca sem bil v zagrebški univerzitetni knjižnici, toda ta dva natisa sva s profesorjem in arhivarjem Šime Juričem zaman iskala. Našla sva le razlago (tolmač) Jožefa II. k njegovemu tolerančnemu ediktu, izdano dne 24. maja 1782. Mogoče bo kaj našel nadškofijski arhivar Hrg Metod.

njegovih delih, tudi bolj izobraženi komaj utegnili razumeti. Zato bi bilo potrebno, da bi ga prevedli na slovenski jezik in dali natisniti, seveda ob neznatnih stroških, ki naj bi jih poravnal Visoki kraljevski svet. Sicer pa se ponovno priporočam predragoceni naklonjenosti in izkazani blagohotnosti ter ostajam z globokim spoštovanjem in vdanostjo.

Presvetlega in prečastitega gospoda škofa, meni zelo naklonjenega gospoda
28. julija 1782 v dolini Ivanócz

najneznatnejši in nevredni kaplan
Mikloš Küzmič, župnik pri
Sv. Benediktu (svojeročno).

Župniku pri Sv. Benediktu
Odgovor 2. avgusta 1782.

XVII. — 2. avgusta 1782.

Nicolao Küzmits
Sz.[ent] Benedek

R(evere)nde D(omi)ne Paroche, &(et) V.[ice]A[rchi]Diacone!

Cum neque Croaticu(m), neque Slavonicu(m) exemplar, quod cum Praet(i-tula)ta D(ominatione) V(est)ra communicavi, a populo Vandalico¹ intelligat(ur), ac proinde mentem A(ltissi)mae Suae Ma(iesta)tis de Tolerantia X(Chris)tiana acatholicoru(m) in iis expressa(m) ex iisdem cognoscere nequeat; hinc Praet(i-tula)tae D(ominationi) V(est)rae indulgeo, ut Resolutionem hanc Caesareo Regia(m) in idioma Vandalicu(m) transponere possit, quo populus Vandalicus usu(m) ejus habere queat. Caeterum paterna(m) benedictionem impertiens jugi propensione maneo

Praet(itula)tae D(ominationis) V(est)rae

D.[omino] Nicolao Küzmits
Expedit(um) 2^a Aug(usti) 782

Miklošu Küzmiču
Sv. Benedikt

Častiti gospod župnik in vicearhidiakon!

Ker niti hrvatskega niti slavonskega primerka, ki sem ju posredoval Vaši gori navedeni častitosti, slovensko ljudstvo¹ ne bi razumelo in bi zato iz njih ne moglo spoznati misli, ki jih je v njih izrazilo Njegovo Najvišje Veličanstvo o krščanski strpnosti do nekatoličanov, zato dovolim Vaši že imenovani častitosti, da lahko ta cesarsko-kraljevi odlok prevede² v slovenski jezik, da ga bo sloven-

¹ Razen natio torej tudi naziv: populus vandalicus.

² Küzmičev slovenski prevod tolerančnega edikta ni izšel v tisku. Pač pa ga je razlagal svojim vernikom iz napisanega prevoda.

sko ljudstvo moglo uporabljati. Sicer pa podeljujem očetovski blagoslov in ostajam s poklonom

Vaši gori imenovani častitosti

Gospodu Miklošu Küzmiču

Poslano 2. avgusta 1782

XVIII. — 26. septembra 1782.

Illustrissime, ac Reverendissime Domine, (D(omi)ne Praesul,
Domine, Domine mihi Gratosissime!

Cum jam in finem vergat tertium trimestre currentis anni, pro eodem proposito casus resolutiones Illustritati Vestrae humillime praesentari facio, ac una devotissime oro, quatenus huic expresso[?] viro caetera[?] fideli idiomatis nostri libellos utpote catecheticos 20. Evangeliorum vero 10 clementer admanuari facere non dedignetur Ill(ustrissi)mus D(omi)nus Praesul, horsum deferendus. Qua occasione ut et unum exemplar Hungaricum Decreti Caesareo-Regii explanatorii Tolerantiae Christiane mihi gratiose submittere dignaretur Ill(ustrissi)mus D(omi)nus Praesul, etiam atque etiam oro, quatenus et meis Hungaris in Lak id ipsum explanare e typo, cui major fides esse solet, valeam, uti jam Vandalis explanaveram e scripto, cum typis mandatum idiomate nostro praecattactum decretum non prodierit. Idque declarare necessarium his in partibus esse censeo, cum passim id spargant acatholici, quod Romano Pontifice Viennae existente¹ coram Caesare, et Ep(isco)pis ventilatum fuerit negotium Religionum, et inter reliquas probatam fuisse vel maxime lutheranam, in qua aeterna animae salus obtineri possit, quod et firmiter credebant; hinc ne sinistre informati in suo errore consentiant hac persuasione suffulti, mentem utique Caesareo-Regiam eis explanare oportebat, oportebitque et imposterum. Caeterum pretiosissimis favoribus, et peraltis gratis recommendatus pia cum veneratione, et subiectione emorior.

Ill(ustrissi)mi, ac Rev(erendissi)mi D(omi)ni Praesulis, D(omi)ni mihi Gratosissimi

Raptim 26^a Sept(embris) 1782

Sub monte Engadi in valle Ivanócz

Infimus Capellanus Nicolaus
Küzemics Parochus Sz.[ent]
Benedekiensis. (manu propria)

Presvetli in prečastiti gospod škof,
meni zelo naklonjeni gospod!

Ker se že nagiba h koncu tretje trimesečje tekočega leta, sem dolžan z vso ponižnostjo izročiti Vaši presvetlosti rešitve za to trimesečje določenega kazusa; obenem pa najvdanaje prosim, da bi presvetli gospod škof ne odklonil milostno odrediti, naj temu, za to poslanemu in sicer zaupnemu možu, izročijo knjižice v našem jeziku, da jih prinese semkaj, in sicer 20 Katekizmov in 10 Evangelijev.

Ob tej priliki še in še prosim, naj mi presvetli gospod škof blagovoli prijazno poslati tudi en madžarski primerek cesarsko kraljevega odloka, ki tolmači krščansko strpnost, zato da bi mogel svojim Madžarom v Selu prav to razlagati iz tiskanega izvoda, ki mu lahko bolj zaupam, ko sem že moral Slovencem razlagati iz pisanega izvoda, ker pač prej omenjeni odlok ni izšel natisnjen v našem jeziku. Sodim pa, da je nujno potrebno ta odlok v teh krajih pojasnjevati, ker nekatoliki vsevprek raztresajo govorice, češ da je bilo na Dunaju, ko je bil tam rimski papež,¹ pred cesarjem in škofi pretresano vprašanje ver, in da je bila med drugimi kar najbolj potrjena luteranska, v kateri da se lahko doseže večno zveličanje duše, kar so tudi trdno verovali; zato da ne bodo oprti na te govorice in napačno obveščeni vztrajali v svoji zmoti, je bilo vsekakor potrebno in bo potrebno tudi zanaprej, da jim razlagamo smisel cesarsko kraljevega odloka. Sicer pa se ponovno priporočam predragoceni naklonjenosti in velikodušni blagohotnosti ter ostajam v blagem spoštovanju in polni predanosti

Presvetlega in prečastitega gospoda škofa, meni zelo naklonjenega gospoda

najneznatnejši kaplan Mikloš
Küzmič, župnik svetobenediški
(svojeročno).

Na hitro, 26. septembra 1782.

Pod goro Engadi v dolini Ivanócz

XIX. — 17. decembra 1782.

Illustrissime, ac Rev(eren)d(issi)me Domine, D(omi)ne
Praesul, D(omi)ne, D(omi)ne mihi Gratosissime!

Oblata mihi op(p)ortuna occasione resolutiones casus, dempta una D(omi)ni Ad(modu)m R(everen)di Parochi F.[elsö] Szölnekiensis¹ nescio quam, ob rationem retardata, pro ultimo trimestri anni in finem vergentis propositi devotissime offero, ac praesento Illustritati Vestrae, ac una humillime significo, ad Districtum hunc Tóthsaghiensem A(nn)o 1779° intuitae observandae in cantando diebus dominicis, et festivis sub missae sacrificio² normae nullas omnino Ill(ustrissi)mi D(omi)ni Praesulis allatas esse lit[t]eras, hinc prior satis defectuosus concinendi modus per totum Districtum hucusque vigeat, vigetq(ue). In fine sbris [Octobris] quidem nuper evoluti mensis attulit horsum duo Hungarica exemplaria D(omi)nus A.[dmodu)m] R(everen)dus Steffaničs,³ ast cum mihi de plenaria Ill(ustrita)tis Vestrae intentione n(on) constiterit, hactenus nihil me egisse fateor, dabo autem opera(m), ut brevi in nostru(m) idioma transposita(m) cantilena(m)⁴ Ill(ustrissi)mo D(omi)no Praesuli praesentare queam. Id unu(m) oro humillime Ill(ustrita)te(m) Vestram, ut graecu(m) Kyrie eleison, mihi liceat nostra lingua exprimere: D(omi)ne miserere, quatenus eo magis populo complacere. Apud simplicem enim pope [=u]lu(m) eo ipso traducet(ur) dicta cantilena, uti in alia quadam cantilena experientia edocti sumus, si Kyrie eleison toties fuerit repetitum.⁵ Caeteru(m) dum pueru(m) quendam annor(um) 13. in

¹ Papež Pij VI. je bil na Dunaju pri cesarju Jožefu II. v zgodnji pomladi leta 1782. (J. Gruden, Zgodovina slov. naroda, str. 999.)

poss(essio)ne Lak degentem orphanu(m) dictum Joanne(m) Novák,⁶ ac una convertitam hesterna die in gremiu(m) Ecclesiae redivisse humillime significo Ill(ustrissi)mo D(omi)no Praesuli eo fine, ut salte(m) aliquod subsidium eidem gratiose resolvere n(on) dedignet(ur) Ill(ustri)tas Vestra, amplissimis favoribus, ac pretiosis gratiis com(m)endatus pia cum veneratione, et subjectione emorior.

Ill(ustrissi)mi, ac Re(vere)nd(issi)mi D(omi)ni Praesulis, D(omi)ni mihi gratiosissimi

Raptim die 17^aXbris [Decembris] 1782
in Valle Ivanócz

Infimus Capellanus
Nicol.[aus] Küzmics, Par(ochus)
Sz.[ent] Bened[ekiensis]
(manu propria).

Nicolai Küzmits.

R[esponsum] 27^a Xbr(is) [Decembris] 782.

Presvetli in prečastiti gospod škof,
meni zelo naklonjeni gospod!

Ker se mi je ponudila ugodna prilika, najvdaneje predajam in izročam Vaši presvetlosti rešitve kazusa, določenega za zadnje trimesečje iztekajočega se leta, med katerimi manjka ena, zelo častitega župnika z Gornjega Senika,¹ za katero ne vem, zakaj se je zakasnila. Obenem najponižneje sporočam, da v ta slovenski okraj leta 1779 ni prišlo prav nobeno pismo presvetlega gospoda škofa, ki bi dajalo smernice, katerih naj se držimo pri petju med daritvijo svete maše ob nedeljah in praznikih;² in tako je doslej po vsem okraju veljal in še velja poprejšnji, dokaj nepopoln način petja. Konec nedavno minulega meseca oktobra pa je zelo častiti gospod Steffanics³ prinesel semkaj dva madžarska primerka, toda ker nisem do kraja razumel, kakšen namen ima pri tem Vaša presvetlost, priznam, da nisem doslej ničesar ukrenil; potrudil pa se bom, da bom lahko v kratkem izročil presvetlemu gospodu škofu pesmarico, prevedeno v naš jezik.⁴ Z vso skromnostjo prosim Vašo presvetlost samo za to, da bi smel grški izraz Kyrie eleison povedati v našem jeziku: Gospod, usmili se, da bi tako bolj ugajal ljudstvu. Preprosto ljudstvo bo namreč omenjeni izraz kar samo prevedlo, če bi

¹ Župnik na Gornjem Seniku je bil *Matija Cvetan*. Rojen je bil v tržaški škofiji (Smarge) okoli leta 1733. Bogoslovje je študiral v Zagrebu, posvečen leta 1755. Na Gornjem Seniku je bil župnik od leta 1776 do smrti dne 20. maja 1789. (Géfin III, str. 67.)

² Škof je dal mašne pesmi natisniti in jih razposlal vsem župnikom in Géfin pravi, da jih je nemadžarskim vernikom poslal prevedene v njihovi materinščini. (Géfin I, str. 37.)

³ *Štefan Štefanič (Stepanič)* je bil rojen v Turnišču leta 1756. Bogoslovje je študiral v Budimu, posvečen je bil leta 1780 v Celldömölku, devet mesecev je bil kaplan v Murski Soboti in od leta 1782 župnik v Turnišču. Toda le kratko časa, umrl je 12. aprila leta 1784. (Géfin III, str. 374.)

⁴ Iz Küzmičevih besed razbiramo, da je prejel madžarsko besedilo cerkvenih pesmi in da jih je prevedel v »naš jezik«.

se Kyrie eleison tolikokrat ponavljal, kot nas uči izkušnja z neko drugo pesmijo.⁵ Sicer pa, ko presvetlemu gospodu škofu najvdaneje sporočam, da se je včeraj vrnil v naročje Cerkve neki trinajstletni deček,⁶ sirota in obenem spreobrnjenec po imenu Ivan Novák, doma iz naselja Selo, z namenom, da prosim Vašo presvetlost, naj mu ne odkloni prijazno podeliti vsaj malenkostno podporo, se priporočam neizmerni naklonjenosti in dragoceni blagohotnosti ter ostajam v blagem spoštovanju in predanosti.

Presvetlega in prečastitega gospoda škofa, meni zelo naklonjenega gospoda
najneznatnejši kaplan

Mikloš Küzmič, župnik pri

Sv. Benediktu (svojeročno).

Na hitro, dne 17. decembra 1782 v dolini Ivanócz

[Pismo] Mikloša Küzmiča.

Odgovor 27. decembra 1782.

XX. — 27. decembra 1782.

Nicolao Küzmits

Sz.[ent] Benedek.

R(evere)nde D(omi)ne Paroche &(et) V.[ice]A.[rchi]Diacone!

Cum mihi nil optabilius sit, quam Nationi quoque Vandalicae prospicere, ut eo sublato moderno defectuoso canendi modo uniformius Missae sacrificio assistere, &(et) ejusdem sacro sancta mi[!] = y]steria facilius, ac ferventius resolvere possit; hinc non solum indulgeo, ut Praet(itula)ta D(ominatio) V(est)ra cantilenas Hungaricas praecipuas sanctissimi sacrificii mi[!] = y]steria proponentes &(et) a me A(nn)o 1779 per Dioecesim praescriptas, pro usu &(et) utilitate Nationis Vandalicae in idioma suu(m) transponere possit, verum etiam celeriorum earum versionem Praet(itula)tae D(ominationi) V(est)rae plurimum commendo, atque in id etiam assentior, ut pro maiori plebis intellectu graecam vocem *Kyrie eleison* per *Domine miserere* vernacula sua lingua exprimere possit. Quodsi igit(ur) dictae cantilena paratae fuerint, eas mihi transmittat, quas ego illico Sopronii praelo subjici curabo.

Caeterum dum ad rationem neo conversi pueri Joannis Novák 3. f(lore)nos Praet(itula)tae D(ominationi) V(est)rae transmitto, eandem ad laudabilem, hunc lucrandarum animaru(m) zelum porro quoque indefesse continuandum maxime hortor, &(et) paternam benedictionem impertiens jugi propensione maneo Praet(itula)tae D(ominationis) V(est)rae

Nicolao Küzmicz. Expedit(um) 27^a Xbris [Decembris] 782

⁵ Küzmičev slovenski prevod teh pesmi ni izšel v posebni pesmarici. Nekaj jih je vzel v svoj molitvenik *Kniga molitvena*.

⁶ Ivan Novák je bil kot konvertit leta 1785 v sirotišnici v Kőszegu in ga je vzdrževala ustanova Adelffy. (Vecsey, str. 392.)

Miklošu Küzmiču
Sv. Benedikt.

Častiti gospod župnik in vicearhidiakon!

Ker si nič bolj ne želim, kot da tudi slovenskemu narodu preskrbim, da se bo mogel z ukinitvijo sedanjega nepopolnega načina petja enotneje udeleževati daritve svete maše ter laže in vneteje razkrivati njene presvete skrivnosti, zato ne samo da dovolim, da sme Vaša gori imenovana častitost prevesti v svoj jezik za rabo in v korist slovenskega naroda najboljše madžarske pesmi, ki opevajo skrivnosti presvete daritve in ki sem jih leta 1779 predpisal za škofijo, ampak Vaši že imenovani častitosti kar najbolj priporočam, da jih tudi čimprej prevedete. Tudi s tem se strinjam, da lahko grški izraz *Kyrie eleison* prevedete z domačim izrazom *Gospod, usmili se*, zato da bo ljudstvu bolj umljiv. Brž ko bodo torej omenjene pesmi pripravljene, mi jih pošljite, da bom takoj oskrbel njihov natis v Sopronu.

Sicer pa, ko pošiljam Vaši že imenovani častitosti za novo spreobrnjenega dečka Ivana Nováka 3 florene in vas kar najbolj vzpodbujam, da tudi poslej neutrudno vztrajate v tej hvalevredni gorečnosti za pridobivanje duš, podeljujem očetovski blagoslov ter ostajam s poklonom

Vaši gori imenovani častitosti

Miklošu Küzmiču.

Poslano 27. decembra 1782

XXI. — 23. januarja 1783.

Illustrissime, ac Reverendissime Domine, Domine Praesul,
D(omi)ne mihi Gratosissime!

Terminatis tandem ecclesiarum in Districtu Tóthszághyensi existentium patrociniis solitam annuam tabellam medio D(omi)ni Iud(icia)lium Petri Kregár¹ humillime, praesento Illustritati Vestrae, qui cadem occasione filium quoq(ue) Borkovicsianu(m)² jam dudum a genitore ap(p)romissum, et ab Ill(ustrissi)mo D(omi)no Praesule clement(er) ad orphanotrophium Ginsiense susceptum, ad osculum V.[enerabilis] dexterarum Ill(ustrita)tis Vestrae devehit, devote oblaturus. Id dolendum, quod esto [= etsi] saepius urserim patrem pro dicti pueri ad me delatione, neglexerit nihilominus usq(ue) ad hodiernam diem, qua D(omi)nus Iud(icia)lium Sabaria(m) movit, hinc cum media tantum die apud me com(m)o-ratus sit toties fatus puer, nec mysteria fidei eum edocere, neq(ue) sacramentalem ejusdem confessionem excipere poteram. Unde dignet(ur) Ill(ustri)tas Vestra gratiose ordinare, ut per meu(m) fratru(m) Joannem³ imbuat(ur) quantocy- [= i]us scitu necessariis, et pro confessione sacramentali aliquorsum deducat(ur). Caeterum dum sup(p)lex oro Ill(ustrissi)mu(m) D(omi)nu(m) Praesulem, quatenus libellos S.[acrorum] Evangeliorum n(ume)ro 10, et Catecheticos 20. D(omi)no Iud(icia)lium clement(er) assignari facere n(on) dedignet(ur) Ill(u-

stri)tas Vestra, pretios(issi)mis favoribus, ac magnificis gratiis com(m)endatus sup(p)lici cum veneratione emorior.

Ill(ustrissi)mi D(omi)ni Praesulis, D(omi)ni mihi grat(io)s(issi)mi
 Infimus Capellanus Nicol.[aus]
 Küzmics Par(ochus) Sz.[ent]
 Bened(ekiensis) (manu propria).

Raptim die 23^{ia} Jan(uarii) 1783
 in Valle Ivanócz

Küzmics 23^a Jan(uarii) 783.

Presvetli in prečastiti gospod škof,
 meni zelo naklonjeni gospod!

Ko so naposled pri kraju proščenja v cerkvah našega slovenskega okraja, izročam z vso skromnostjo Vaši presvetlosti navadno letno preglednico po posredovanju gospoda notarja Petra Kregarja;¹ ta bo ob tej priložnosti tudi pripeljal, da poljubi častivredno roko Vaše presvetlosti, in vam vdano izročil Borkovičevega sina,² ki ga je oče že davno obljubil in ga je presvetli gospod škof blagohotno sprejel v sirotišnico v Köszegu. In dasi sem često prigovarjal očetu omenjenega dečka, naj ga pripelje k meni, se žal za to ni brigal vse do današnjega dne, ko gospod notar odhaja v Sombotelj; ker je torej ta tolikokrat imenovani deček prebil pri meni samo pol dneva, zato ga nisem mogel poučiti o verskih skrivnostih in tudi ne sprejeti njegove zakramentalne spovedi. Zato naj Vaša presvetlost blagovoli prijazno odrediti, naj ga moj nečak Ivan³ čim hitreje pouči o vsem, kar mora vedeti, in da ga kam odpeljejo na zakramentalno spoved. Sicer pa, ko vdano prosim presvetlega gospoda škofa, naj Vaša presvetlost ne odkloni prijazno naročiti, da gospodu notarju izročijo 10 knjižic svetih Evangelijev in 20 Katekizmov, se priporočam predragoceni naklonjenosti in velikodušni blagohotnosti ter ostajam z vdanim spoštovanjem.

Presvetlega gospoda škofa, meni zelo naklonjenega gospoda
 najneznatnejši kaplan Mikloš
 Küzmič, župnik pri Sv. Benediktu
 (svojeróčno)

Na hitro, dne 23. januarja 1783 v dolini Ivanócz
 Küzmič 23. januarja 1783

¹ Peter Kregar je bil rojen v Beltincih in je leta 1754—1755 z bratoma Emerikom in Mihaelom študiral na jezuitski univerzi v Gradcu. (J. Andritsch, Studenten und Lehrer... an der Universität Graz (1586—1782). Graz 1965, str. 170). Leta 1790 je bil kot vojaški poveljnik na letni skupščini Železne županije tudi Peter Kregar. (Vasvármegye 1898, str. 235.) Člani te rodovine so imeli svojo posest v Odrancih, Crnelavcih, Markišavcih, Matjaševcih in Kramarovcih.

² Temu Borkovičevemu sinu je bilo ime Peter. Rojen je bil leta 1774, starši so bili obubožani nemešnjaki, evangeličani. V kóseški sirotišnici ga je vzdrževala Adelffyjeva ustanova (1783—1793) in je končal osnovno šolo ter nižjo in višjo gimnazijo v Köszegu. Na liceju je bil v Sombotelju (Vecsey, str. 264). Tu je tudi končal bogoslovje in bil posvečen leta 1798. Med drugim je bil kaplan pri Sv. Benediktu, v Soboti, Beltincih in v Dolnji Lendavi. Končno je bil župnik v Crensovcih do svoje smrti (1807—1830). (Géfin III, str. 45.)

³ O Küzmičevem nečaku Ivanu Küzmiču glej spredaj pismo št. III, op. 2.

XXII. — 13. februarja 1783.

Illustrissime, ac Reverendissime Domine, D(omi)ne Praesul,
D(omi)ne, D(omi)ne Patrone mihi Gratosissime!

Biennium¹ brevi futurum est, quod intentum meu(m) intuitu cujusdam Libelli Precatorii² nostro idiomate imprimendi humillime declaraverim ore tenus Illustritati Vestrae, cujus versionem eadem occasione mihi etiam gratiose dignata est indulgere Ill(ustr)itas Vestra, verum tamen cum Patronu(m) nancisci haud potuerim, vix ad 4. phileras in purum me deduxisse fateor hactenus. In hac consternatione constitutus maximo perfusus sum gaudio recent(er) intelligens e lit[t]eris R(everen)d(issi)mi D(omi)ni lectoris³ ab Illustritate Vestra pro impressione dicti libelli f(lo)re(n)s 50. gratosissime resolutos esse, pro qua magnifica gratia, et singulari erga Vandalicam nationem amore supplex im(m)ortales refero grates Ill(ustrissi)mo D(omi)no Praesuli. Cum autem toties fatus libellus contineret preces matutinas ad SS.[sanctissimam] T(rinita)tem, dein orationes ad Deum Patrem, ad Deu(m) Filium, et Sp(iri)tum S.[anctum] scor[um]-[sum], sive ad unaquamq(ue) Personam Divinam. Deinde officium de SS(antissi)mo Altaris sac(ramen)to: tum orationes ante, et post confessionem, ita et ante, et post sacram com(m)unionem: item orationes sub toto sacro orari solitas, deniq(ue) orationes vespertinas, et quasdam miscellaneas, cum cantilenis in Adventu, S.[acra] Quadragesima allisq(ue) sacratoribus temporibus decantari consuetis, cum inqua(m) ista contineret, assurgeret, uti collimo, facile ad 15., et ultra phileras, ac consequent(er) etiamsi 600. duntaxat exemplaria imprimerent(ur), ad f(lo)re(n)s 100, et ultra assurgerent sumptus, hinc sup(p)lex oro Ill(ustrissi)-mum D(omi)num Praesulem, dignet(ur) me gratiose inviare, ubi mihi pulsandum esset, ut ad f(lo)re(n)s 50 ab Ill(ustrita)te Vestra gratosissime resolutos adhuc tantundem emendicare possi(m). D(omi)nus quidem Ill(ustrissi)mus Comes Michaël de Nadasd in autumnio proximo evoluta erga mea(m) sup(p)licationem se ap(p)romisit aliquid resoluturu(m), ast cum nulla(m) suo officiali exhibuerit com(m)issionem, vereor ne mutaverit intentu(m). Por(ro) pro dicto libello pueri, qui ja(m) emergerunt e studiis trivialibus, nec habent animu(m) altiora petendi studia, suspirant cordialit(er), utinam, desiderio eorum satisfaciendi, et majorem Dei gloriam promovendi quantocy[us] se se offer(r)et occasio. Caeterum dum cognatum meu(m) Nicolaum⁴ sup(p)lex offero sub gratosam protectionem Ill(ustrissi)mi D(omi)ni Praesulis, quatenus eundem in locum fuiti instructoris ad orphanotrophium Ginsiense clement(er) recipere n(on) dedignet(ur) Ill(ustr)itas Vestra, pretiosissimis favoribus, ac magnificis gratiis com(m)endatus sup(p)lici cum veneratione emorior

Ill(ustrissi)mi, ac Re(vere)nd(issi)mi D(omi)ni Praesulis, D(omi)ni Patroni mihi gratos(issi)mi

Infimus Capellanus Nicolaus
Küzemics Par(ochus) Sz[ent]
Benedekiensis. (Manu propria.)

Raptim die 13^{ia} Februarii 1783 in Valle Ivanócz.

Küzemics.

13^a Febr(uarii) 783.

Presvetli in prečastiti gospod škof,
meni zelo naklonjeni gospod zavetnik!

Dve leti¹ bosta kmalu, ko sem Vaši presvetlosti z vso ponižnostjo ustno odkril svojo namero glede natisa nekakšne molitvene knjižice² v našem jeziku, katere prevod mi je Vaša presvetlost ob isti priliki tudi blagovolila milostno dovoliti; vendar pa priznam, da sem doslej na čisto izpisal le štiri pole, ker nikakor nisem mogel najti zavetnika. Ko sem bil zaradi tega ves potrft, me je nedavno z največjim veseljem navdala novica iz pisma prečastitega gospoda lektorja,³ da je Vaša presvetlost preblagohotno izplačala 50 florenov za natis te knjižice; za ta velikodušni dar in za izredno ljubezen do slovenskega naroda vdano izrekam presvetlemu gospodu škofu neminljivo zahvalo. Ker pa bo ta tolikokrat omenjena knjižica obsegala jutranje molitve k presveti Trojici, nato molitve k Bogu Očetu, k Bogu Sinu in k Svetemu Duhu posebej, se pravi k vsaki božji osebi, dalje češčenje presvetega oltarskega zakramenta, pa molitve pred spovedjo in po njej ter prav tako molitve pred svetim obhajilom, po njem še molitve, navadne med vsem svetim pravilom, ter končno večerne molitve in še nekaj raznoterosti, s pesmimi, ki se po navadi pojejo v adventu, ob štiri-desetdnevem postu in ob drugih svetih časih, ker bo torej, ponavljam, knjižica obsegala vse to, bo narasla, kot predvidevam, kar na 15 ali še več pol, ustrezno pa se bodo dvignili tudi stroški na 100 ali več florenov, čeprav bi natisnili samo 600 izvodov. Zato vdano prosim presvetlega gospoda škofa, naj me milostno blagovoli napotiti, kjer naj potrkam, da bi mogel naberačiti še tisto razliko od 50 florenov, ki jih je preprijazno nakazala Vaša presvetlost. Presvetli gospod grof Mihael Nádasdy mi je sicer na mojo prošnjo pravkar minule jeseni obljubil, da bo nekaj prispeval, toda ker svojemu uradniku ni dal glede tega nobenega naročila, se bojim, da ni spremenil svojega sklepa. Nadalje, srčno si želijo te knjižice dečki, ki so se že izkopali iz osnovnega šolanja, nimajo pa poguma, da bi se lotili višjega; o da bi se jim čimprej ponudila prilika, da bi mogli svojim željam ustreči in razširjati večjo božjo slavo. Sicer pa, ko svojega sorodnika Nikolaja⁴ vdano izročam blagohotnemu varstvu presvetlega gospoda škofa, zato da bi Vaša presvetlost ne odklonila, da ga dobrotno sprejme v sirotišnico v Köszegu na mesto bivšega inštruktorja, se priporočam predragoceni naklonjenosti in velikodušni blagohotnosti ter ostajam v vdanem spoštovanju

¹ Dve leti bosta kmalu = torej je že v drugi polovici februarja leta 1781, komaj je dokončal z rokopisom molitvenika *Pomouč beléžnim*, začel Küzmič sestavljati svoj drugi molitvenik: *Knigo molitveno*.

² Ta molitvenik je izšel leta 1783 in res s takšno vsebino, kot jo je v tem dopisu Küzmič razložil svojemu škofu, da bodo v njem razen molitev tudi pesmi.

³ Ta lektor je bil kanonik somboteljskega kapitlja dr. *István Boros*. Razen škofa je tudi on velikodušno gmotno podprl izid nekaterih Küzmičevih knjig. Ta za *prekmursko katoliško slovo* zaslužni mož je bil rojen 16. junija leta 1745 v Gasztonyu. Filozofijo je študiral v Budimu, eno leto bogoslovje v Győru, nato kot gojenec kolegija Germanicum-Hungaricum v Rimu, kjer je doktoriral. Po vrnitvi je bil ceremoniar pri škofu Zichyju v Győru, leta 1773 je postal župnik v Szanyu, leta 1777 kanonik v somboteljskem kapitlju, leta 1783 prošt. Umrl v Sombotelju dne 23. februarja 1797. (Géfin III, str. 45—46.)

⁴ Ta nečak je bil Nikolaj Küzmič. Glej III. pismo, op. 1.

Presvetlega in prečastitega gospoda škofa, meni zelo naklonjenega gospoda zavetnika

najneznatnejši kaplan Mikloš
Küzmič, župnik svetobenediški
(svojeročno).

Na hitro, dne 13. februarja 1783 v dolini Ivanócz.

Küzmič.

13. februarja 1783.

XXIII. — 18. marca 1783.

Illustrissime, ac Reverendissime Domine, Domine
Praesul, Domine, Domine Patrone nobis Gratosissime, Faventissime!

De gratioso Illustritatis Vestrae jussu Cantilenam ex Hungarico exemplari in nostrum idioma translatam magno fateor sudore jam tandem aliquando Ill(ustrissi)mo D(omi)no Praesuli devotissime offero, cujus impressionem siquidem D(omi)ni Parochi unanimiter anhelant, una mecum demisse sup(p)licant Ill(ustrita)ti Vestrae, quatenus eandem typis mandare non dedignet(ur) Ill(ustrissi)mus D(omi)nus Praesul, ut quantocy[! = i]us et [jam] nostrae nova concinendi methodo resonent ecclesiae. Ast quid dicent Luthericolae? vereor sane, ne sublati aliis eoru(m) cantilenis et abalienationem a missae sacrificio, et aversionem catholicae religionis concipiant,¹ praesertim ad SS.[anctissimam] T(rinita)tem, ad S.[anctum] Benedictum &(et) Martyáncz, ubi adhuc dura supersunt pectora; in aliis eni(m) ecclesiis facile introducet(ur) pius iste concinendi modus.

Alterum est, quod cum in Libello Alphabetic² nostro Vandalico desit Modus ministrandi, seu sacerdoti celebranti assistendi, qui est magnus defectus, siquidem ministrationem pueri ad(d)iscere n(on) possint, ad quem defectum sup(p)lendum descriptum hicce praedictum modum ministrandi sup(p)lex offero Illustritati Vestrae, et humillime exoro Ill(ustrissi)mum D(omi)num Praesulem, quatenus eadem occasione, qua Cantilena(m) typographo submissura est Ill(ustrita)s Vestra, hanc quoque exiguitatem ad eundem transponi facere, et suo gratioso patrocinio fovere n(on) dedignet(ur) Ill(ustrissi)mus D(omi)nus Praesul. Ex hoc Ap(p)endice Libelli Alphabetici 600 sufficient exemplaria.³ Caeterum dum resolutiones casus pro 1° trimestri anni cur(r)entis humillime praesento Illustritati Vestrae, pretiosissimis favoribus, ac amplissimis gratiis, potentissimoq(ue) patrocinio me, meaq(ue), quae ja(m) supra sup(p)lex recom(m)endavi, ultronee demississime com(m)endans, humillima cum subiectione, et devota cum veneratione in aeternu(m) persevero, ac emorior.

Illustrissimi, ac Reverendissimi D(omi)ni Praesulis, D(omi)ni Patroni Gra(tiosissimi)

Infimus, ac indignus
Capellanus Nicolaus Küzmics
Par(ochus) Szent Benedekiensis
(manu propria).

Raptim die 18va Martii 1783 in Valle Ivanócz

par(ochus) S.[ancti] Benedicti.

18va Mar.(tii) 1783.

Presvetli in prečastiti gospod škof,
naš zelo naklonjeni in darežljivi gospod zavetnik!

Pesmarico, ki sem jo na blagohotni ukaz Vaše presvetlosti, priznam, z velikim naporom prevedel iz madžarskega primerka v naš jezik, naposled vendarle z vso skromnostjo izročam presvetlemu gospodu škofu; gospodje župniki zares enodušno hrepene po njenem natisu in zato skupaj z menoj vdano prosijo Vašo presvetlost, naj presvetli gospod škof ne odkloni poslati pesmarico v natis, da bo čimprej tudi v naših cerkvah odmevalo ob novem načinu petja. Toda kaj bodo rekli Lutrovi častilci? Zares se bojim, da se ne bodo zaradi ukinitve njihovih drugačnih pesmi odtujili tako daritvi svete maše kot tudi odvrnili od katoliške vere,¹ zlasti pri Sv. Trojici, pri Sv. Benediktu in v Martjancih, kjer so še vedno ostala trda srca; v drugih cerkvah bo namreč lahko uvesti ta pobožni način petja.

Kot drugo bi omenil, da v naši slovenski Abecedni knjižici² manjka način ministriranja, to je strežbe duhovniku, ki mašuje; to je velika pomanjkljivost, saj se dečki sicer ne morejo naučiti ministriranja. Da bi omenjeno pomanjkljivost odpravili, zato tukaj vdano izročam Vaši presvetlosti prej omenjeni način ministriranja in z vso skromnostjo prosim presvetlega gospoda škofa, da ob isti priložnosti, ko bo Vaša presvetlost poslala tiskarju pesmarico, odredi tudi, da bo tja poslana še ta malenkost, ki naj jo presvetli gospod škof ne odkloni podpreti s svojim blagohotnim varstvom. Tega dodatka Abecedne knjižice bo dovolj 600 izvodov, veliko več pa bo potrebnih izvodov gori omenjene Pesmarice.³ Sicer pa, ko z vso ponižnostjo izročam Vaši presvetlosti rešitve kazusa za prvo trimesečje tekočega leta, priporočam sebe in svoje zadeve, ki sem jih že zgoraj ponižno priporočil, še posebej in najvdaneje predragoceni naklonjenosti, neizmerni blagohotnosti in premogočnemu varstvu ter za vedno vztrajam in ostajam v najgloblji predanosti in z vdanim spoštovanjem.

Presvetlega in prečastitega gospoda škofa, zelo naklonjenega gospoda zavetnika

najneznatnejši in nevredni kaplan
Mikloš Küzmič, župnik
svetobenediški (svojeročno).

Na hitro, dne 18. marca 1783 v dolini Ivanócz

Župnik pri Sv. Benediktu.

18. marca 1783.

¹ Mikloš Küzmič tu misli na tiste cerkvene pesmi v svoji dekaniji, ki so bile skupne katoličanom in evangeličanom. Ko so namreč vodstvo prekmurskih župnikov prevzeli luteranski ali kalvinski dušni pastirji, so ohranili precej katoliških cerkvenih pesmi ob svojih novih luteranskih. Ko so pa te župnije prešle zopet v roke katoliških duhovnikov, so ti v cerkvah ohranili tudi luteranske pesmi. Te skupne pesmi so torej še v Küzmičevem času vezale prekmurske katoličane in evangeličane v neko bratsko skupnost. To je prišlo posebno do izraza v župnijah Nédela, Sv. Benedikt in Martjanci; torej v župnijah, kjer je bivalo posebno veliko število evangeličanov.

² Ta abecedna knjižica je bil Miklošev *Slovenski silabikár*.

³ Ni znano, ali je bil ta Modus ministrandi ob tej priliki natisnjen. Najbrž ne.

XXIV. — 8. maja 1783.

Illustrissime, ac Reverendissime Domine, Domine Praesul,
Domine, D(omi)ne mihi Gratosissime, ac Patrone Benignissime!

Unum¹ e duobus pueris nupernis meis lit[t]eris humillime Illus(trita)ti Vestrae com(m)endatis melioris capacitatis, ac bonae spei, per Eandem Illustritatem Suam ad orphanotrophium Ginsiense susceptum, ac clement(er) admissum hisce devotissime offero Illustrissimo D(omi)no Praesuli, quem ut magnificis suis favoribus fovere n(on) dedignet(ur) Ill(ustri)tas Vestra, etiam, atq(ue) etiam sup(p)liciter exoro. Alterum autem, qui de facto admitti n(on) poterat, ultronee humillime sub potentissimu(m) patrociniu(m) Ill(ustrita)tis Vestrae recom(m)endo, qui lachry[!= cri]mas fundere necdum cessat, quod cum socio recipi n(on) poterit.

Quod autem Ill(ustrissi)mus D(omi)nus Praesul n(on) solum gratiose dignatus fuerit resolvere pro impressione Precatorii Libelli nostro idiomate imprimendi f(lo)re)nos 50, verum etiam novitus ad versionem S.[acrorum] Codicum nos exstimulare n(on) dedignet(ur), im(m)ortales sup(p)lici corde, et animo defero grates Ill(ustrita)ti Vestrae pro magnifico hocce in nos affectu. Quod opus licet sit difficillimu(m), Divina nihilominus adjuvante gratia illud ag(g)redi cum concursu D(omi)nor(um) Parochorum M.[ura] Szombathiensi,² et Viz-Lendvensi,³ constitui animo ad majorem Dei gloriam. Verum tamen vix ante autumnu(m), nam quoad Libellum Precatorium nimiu(m) retardatus sum, siquidem recent(er) primo ad iteratam mea(m) sup(p)licationem ab Ill(ustrissi)mo D(omi)no Comite Nadasdy perceperi(m) resolutos 50 f(lo)re)nos; Unde de facto e fragmentis collectae preces⁴ in purum, et ordinem mihi deducendae sunt. Ut tamen impressio per partes inchoari possit, post unu(m) mensem intendo vadere Sopronium, ut cum typographo de omnibus concludere valeam.

Quod cum absq(ue) facultate Ill(ustrissi)mi D(omi)ni Praesulis fieri nequeat, sup(p)plex oro Ill(ustrita)tem Vestram, n(on) dedignet(ur) mihi gratiose facultate(m) concedere pro omni eventu, ne fors tali tempore me ascendere contingeret, quo Ill(ustri)tas Vestra alioru(m) excur(r)ere dignaret(ur). Verum ut revertar ad versionem S.[acrae] Scripturae, cum illa(m) absq(ue) adminiculo, et Hungaricor(um),⁵ et Croaticor(um)⁶ Biblioru(m) ag(g)redi nequeam, de praeattactis S.[acris] Bibliis procurandis (: cum latina[m] duntaxat habea(m) prae manibus :) ponenda erit opera. Magnam sane nobis causavit confusionem praedicantius Surdensis Stephanus Küzmics, quod libros Novi Testamenti impresos,⁷ V.[eteris] autem Tes(tamen)ti in scriptis post fata sua reliquerit, et uti audio, et isti brevi lucem visuri cum Reformato Graduali;⁸ nos autem nunc primo excitamur, idq(ue) ipsu(m) Illustritati Vestrae in acceptis refer(r)e debemus. Caeterum dum insuper ad intertentionem Capellani pro resolutis gratiose f(lo)re)nis 50, et metretis siliginis 10. sup(p)plex refero grates Illustritati Vestrae, amplissimis favoribus, ac magnificis gratiis com(m)endatus humillima cu(m) veneratione emorior.

Ill(ustrissi)mi, ac Re(vere)nd(issi)mi D(omi)ni Praesulis, D(omi)ni mihi Gratosissimi

Infimus Capellanus Nicolaus

Küzemics Par.(ochus) Sz.[ent]

Benedek(iensis) (manu propria).

Reptim 8va Maii 1783 in Valle Ivanócz
Küzemics. 8va Maii 783.

Presvetli in prečastiti gospod škof,
meni zelo naklonjeni gospod in predobrotljivi zavetnik!

Enega¹ od obeh dečkov, ki sem ju v nedavnem svojem pismu priporočil Vaši presvetlosti kot bolj sposobna in obetavna, je Vaša presvetlost prevzela in blagohotno sprejela v sirotišnico v Kőszegu; s tem ga najvdaneje izročam prečastitemu gospodu škofu ter zopet in zopet živo prosim, naj mu Vaša presvetlost ne odkloni, da ga podpre s svojo plemenito naklonjenostjo. Drugega pa, ki zares ni mogel biti sprejet, še posebej najvdaneje priporočam premogočnemu varstvu Vaše presvetlosti, saj še zdaj ni nehal točiti solza, ker ni mogel biti sprejet skupaj s tovarišem.

Ker pa presvetli gospod škof ni blagovolil samo radodarno izplačati 50 florenov za natis Molitvene knjižice v našem jeziku, ampak nas tudi ne neha ponovno vzpodbujati k prevajanju svetega pisma, zato izrekam Vaši presvetlosti iz globine vdanega srca neskončno zahvalo za to plemenito čustvo do nas. Dasi je to delo zelo naporno, sem se vendar trdno odločil, da se ga lotim v večjo slavo božjo, ob pomoči božje milosti in ob sodelovanju gospodov župnikov iz Murske Sobote² in Sv. Jurija.³ Vendar pa bo to pred jesenjo komaj mogoče, kajti preveč sem se zakasnil pri Molitveni knjižici in šele pred kratkim sem tudi dobil na ponovno svojo prošnjo izplačanih 50 florenov od presvetlega gospoda grofa Nádasdyja. Moram pa molitve, ki so po drobcih dejansko povsod nabrane,⁴ na čisto prepisati in urediti. Da pa se bo tiskanje po delih le lahko pričelo, name-ravam čez mesec dni oditi v Sopron, da se bom lahko o vsem pogovoril s tiskar-jem. Ker se to ne more zgoditi brez dovoljenja presvetlega gospoda škofa, zato vdano prosim Vašo presvetlost, naj mi ne odkloni prijazno izdati dovoljenje za vsak primer, zato da bi se mi slučajno ne primerilo, da bi odpotoval ob takem času, ko bi Vaša presvetlost blagovolila oditi drugam. In da se vrnem k prevodu svetega pisma, se ga pač ne bom mogel lotiti brez pomoči tako madžarskih⁵

¹ Razen Petra Borkoviča so leta 1783 prišli v sirotišnico še sledeči dečki: Ivan Berke iz Ratkovec, Ivan Luttár iz Sebeorec in Ivan Malčič iz Kančovec, vsi trije konvertiti. Vecsey, str. 258, 366, 369.)

² Soboški župnik je bil Jurij Raffay.

³ Župnik Sv. Jurija je bil *Ivan Hüll*. Rojen je bil okrog leta 1736 v Krplivniku v župniji Gornja Lendava. Bogoslovje je študiral v Győru. Posvečen je bil okrog leta 1764. Kaplan je bil pri Sv. Juriju (1764—1765), župnik na Cankovi (1765—1779) in pri Sv. Juriju od 1779 do smrti dne 5. avgusta 1809. (Géfin III, str. 162.) Janko Šlebinger ima napačno, da je Hüll bil »gornjelendavski župnik« (SBL I, str. 598). To napako je prevzel tudi Ivan Zelko. (Iv. Zelko, Mikloš Küzmič. — V. Novak, Franc Ivanocy. Prekmurska knjižica 1. Uredil V. Novak. V Soboti 1937, str. 9).

⁴ Pri sestavljanju svoje *Knige molitvene* je Mikloš Küzmič uporabljal tudi hrvatske kajkavske molitvenike. O tem podrobneje ob drugi priliki.

⁵ Katoliškim Madžarom je oskrbel prevod sv. pisma jezuit *György Káldy*. Prvi natis je izšel na Dunaju leta 1626, ponatisa sta iz leta 1732 in 1782. (Index alter librorum bibliothecae hungaricae Francisci com. Széchányi. Pestini 1800, str. 7. — Bangha Béla, Katolikus lexikon. I. kötet. Budapest 1931, str. 208.) Küzmič si je najbrž želel dobiti v pomoč pri prevajanju katerega izmed teh novejših natisov Káldyjeve biblije.

kot hrvaških⁶ biblij in zato se bom moral potruditi, da si oskrbim prej omenjene biblije (: ker imam samo latinsko pri roki :). Zares veliko zmedo nam je povzročil predikant v Šurdu Štefan Küzmič⁷ s tem, da je natisnil knjige Novega zakona, knjige Starega zakona pa je po svoji smrti zapustil v rokopisu, in kot slišim, bodo tudi te v kratkem prišle na svetlo obenem z reformiranim gradualom.⁸ Mi pa se šele zdaj zbuja in prav to moramo prišteti med zasluge Vaše presvetlosti. Sicer pa, ko se poleg tega ponižno zahvaljujem Vaši presvetlosti za izplačanih 50 florenov in za 10 mernikov pšenice, namenjenih vzdrževanju kaplana, se priporočam neizmerni blagohotnosti in velikodušni naklonjenosti ter ostajam v najglobljem spoštovanju.

Presvetlega in prečastitega gospoda škofa, meni zelo naklonjenega gospoda
najneznatnejši kaplan
Mikloš Küzmič, župnik pri
Sv. Benediktu (svojeročno).

Na hitro, 8. maja 1783 v dolini Ivanóc

Küzmič.

8. maja 1783.

XXV. — 17. februarja 1789.

Illustrissime, ac R(everen)d(issi)me Domine D(omi)ne Praesul,
D(omi)ne, D(omi)ne mihi Gratosissime!

Annuam de Districtu hocce Tóthszágheusi informationem isthinc advolutam demississime offero Ill(ustrita)ti Vestrae.

Curiam parochialem M.[ura] Szombathiensem 4ta cur(e)ntis modo mensis fatali incendio absumptam esse n(on) dubito jam in(n)otuisse Ill(ustrita)ti Vestrae, e litatione nihilominus remansae substantiae provenisse f(loreno)s 486¹ humillime significo Ill(ustrita)ti Vestrae, quam pecuniam parochiani vellent convertere in reaedificationem domus parochialis, quae cum ante aliquot annos magnis parochianor(um) impensis ex[s]ur[r]erit, nullatenus disponi possunt ad reaedificationem ejusdem. Hinc D(omi)nus Administrator incolatu(m) suum posuit in domo Ludi-Rectoris, P.[ater] autem Toplak² qua Cooperator in domo D(omi)nae Babosianae degit; ac proinde parat reverti ad Monasteriu(m). Dignetur Ill(ustrita)s Vestra agere, humillime oro, ut saltem cubicula pro parte D.[ominorum] Administratoris, et Cooperatoris quo celerius praeparent(ur), ambo eni(m) vehement(ur) consternati sunt, quod n(on) habeant accomodum suo

⁶ Značilno je, da si je Küzmič želel imeti za pomoč pri prevajanju sv. pisma tudi hrvatsko biblijo. Toda Hrvati so dobili svoj popolni prevod celotne biblije šele leta 1831 (v šestih knjigah — Peter Katančič). Imeli so pa številne natise nedeljjskih in prazničnih evangelijev ter beril. (Hrvatska enciklopedija. Svezak II. Zagreb 1941, str. 492—494.)

⁷ Štefan Küzmič je izdal svoj *Nouvi zakon* leta 1771.

⁸ Reformirani gradual. Mikloš misli na »*Nouvi Grádovále*« Mihála Pakoša, ki je pa izšel šele leta 1789 v Sopronu, (SBL I, str. 22). Pripravil ga je pa že Števan Küzmič, o čemer je Mikloš K. slišal tako, kot o njegovem prevodu Stare zaveze.

statui locum habitationis. Dolendum sane esset, si R.[everendum] P.[atrem] Toplák Vandalia am(m)itteret, caeteroquin pauca habens subjecta hujus linguae gnara. Audio inquisitionem peragi per D(omi)num Fiscalem Alsó-Lendvensem adversus D(omi)num Grahovetz Parochum Bagonyiensem,³ qui si resignaret, n(on) dedignet(ur) Ill(ustri)tas Vestra vel eunq(ue) pro Administratore vel dictu(m) P.[atrem] Toplak constituere, donec habitatio in M.[ura] Szombath praeparata fuerit, ne ad Monasteriu(m) revertat(ur), v(el) ad Dioecesim Zagrabiensem transeat. —

Libelli Alphabetici deficient, demisse sup(p)lico, dignet(ur) Ill(ustri)tas Vestra mihi notificare, num in Ex.[celso] C.[aesareo] Regio [decreto] ap(p)robatum sit nostru(m) alphabetum;⁴ sin minus, quid agendum? ne ob defectum libellorum evacuent(ur) scholae Vandalicae. Hac occasione autem Libellos Catecheticos, si qui essent adhuc in archivio Ill(ustri)tas Vestrae, n(on) dedignet(ur) mihi submittere Ill(ustri)tas Vestra, ut pueris petentibus illis succur(r)ere possim.

Stolam baptismalem non(n)ulli D(omi)ni Parochi Dist(ri)ctuales adhuc desumunt, num et imposteru(m) desum(m)i possit eadem stola, dignetur Ill(ustri)tas Vestra nos clement(er) informare. Ministri acatholici, quamvis ipsis non sit ap(p)lacidata, absq(ue) scrupulo ac[c]urate desum(m)unt. Recenter mihi relatum est, et quidem per Ministru(m) Tóth-Keresthuriensem⁵ D(omi)nos Parochos in vicinia nostra Dist(ri)ctus Also-Lendv(ensis) minorennes orphanos absq(ue) annutu D(omi)nor(um) Ter[r]estriu(m) passim copulare, quae relatio nu(m) veritate nitat(ur), ambigo quidem, attamen ne quo casu er(r)ent, dignet(ur) Ill(ustri)tas Vestra circularit(er) admonere, et reflectere ad Patentales Suae Ma(ies)t(at)is.

Relationes intuitu Capellaniae localis Csöpinzensis,⁶ prout et Cooperaturae Tissinensis⁷ proxime submissurus sum Ill(ustri)ti Vestrae, utprimum nimiru(m) percepero declarationes a D(omi)nis Ter[r]estribus, quae relatione(m) mea(m) unice retardant.

Intuitu autem Barkócz,⁸ et Deklesin⁹ humillime mihi expeto informatione(m) ab Ill(ustri)te Vestra, num videlicet relatio dari possit de Deklesin, cu(m) ibidem ja(m) eccl(esi)a praeexistat, aut de Bárkócz invitis licet poss(essio)nis Bárkócz incolis intuitu Capellaniae localis.

Caeterum pretiosissimis favoribus, ac magnificis gratiis humillime com(m)endatus sup(p)lico cu(m) veneratione persevero

Ill(ustris)si mi, ac R(everend)issi mi D(omi)ni Praesulis, D(omi)ni Grat(i)osissi mi

Infimus Capellanus Nicolaus
Küzmits Par(ochus) Szent-
Bened(ek)iensis (manu propria).

In valle Ivanócz 17^a Febr(uarii) 789.

P[ost] S[criptum] Exiguu(m) quoq(ue) numeru(m) convertito(r)um humillime praesento Ill(ustri)ti Vestrae; ast in modernis circumstantiis, ubi Ministri ad-sunt, specialis est haec Dei gratia.

D[omino] Nicolao Küzmits
R[esponsum] 21^a Febr(uarii) 789.

Presvetli in prečastiti gospod škof,
meni zelo naklonjeni gospod!

Najvdaneje izročam Vaši presvetlosti letno poročilo o tem slovenskem okraju, priloženo temu pismu.

Ne dvomim, da je Vaša presvetlost že izvedela, da je 4. tega meseca pogubni požar uničil murskosoboško župnišče; z vso ponižnostjo sporočam Vaši presvetlosti, da se je nabralo na dražbi imetja, ki je kljub vsemu ostalo, 486 florenov,¹ in ta denar bi hoteli župljani uporabiti za ponovno zgraditev župniške hiše, ker jih ni mogoče pripraviti, da bi jo sami ponovno postavili, ker je pač bila zgrajena pred nekaj leti ob velikih stroških župljanov. Zato se je gospod župnijski upravitelj naselil v organistovi hiši, pomočnik oče Toplak² pa prebiva v hiši gospe Babos, pa se spričo tega pripravlja na vrnitev v samostan. Z vso ponižnostjo prosim, naj Vaša presvetlost blagovoli kaj ukreniti, da bi se čimprej lahko pripravili vsaj sobici za gospoda župniškega upravitelja in pomočnika: oba sta namreč močno prizadeta, ker nimata bivališča, primernega svojemu stanu. Zares bi bilo obžalovanja vredno, če bi Slovenska krajina izgubila častitenga očeta Toplaka, ko ima že tako premalo osebja, ki bi znalo ta jezik. Slišim, da dolnjelendavski gospod davkar vodi preiskavo proti bogojanskemu župniku gospodu Grahovcu;³ če bi se le-ta odpovedal, naj Vaša presvetlost ne odkloni, da bi imenovala za upravitelja ali njega ali pa omenjenega očeta Toplaka, dokler ne bi bilo pripravljeno stanovanje v Murski Soboti, zato da bi se ne vrnil v samostan ali pa prešel v zagrebško škofijo.

Abecednih knjižic zmanjkuje; vdano prosim, naj mi Vaša presvetlost sporoči, ali je naša abeceda potrjena v visokem cesarsko kraljevem odloku,⁴ in če ni, kaj naj storimo, da se slovenske šole zaradi pomanjkanja teh knjižic ne bi izpraznile. Ob tej priliki pa naj mi Vaša presvetlost ne odkloni poslati Katekizme, če jih je še kaj v arhivu Vaše presvetlosti, da bi mogel ustreči otrokom, ki si jih žele.

Nekateri gospodje župniki tega okraja še vedno jemljejo krstno štolnino; Vaša presvetlost naj nam blagovoli prijazno sporočiti, ali je dovoljeno to štol-

¹ Na dražbi so prodali zapuščino dne 19. januarja 1789 umrlega soboškega župnika Jurija Raffayja, kolikor so je rešili ljudje ob požaru iz župnišča dne 4. februarja 1789.

² *Dominus administrator* je po Raffayjevi smrti bil v Murski Soboti Mikloš Miholič. Rojen je bil leta 1758 na Tišini, kjer je bil njegov oče kantor in učitelj. V mašnika je bil posvečen leta 1784. Kaplan je bil v Beltincih, v Turnišču in v Murski Soboti, kjer je postal tudi župnijski upravitelj; umrl je kot župnik v Bogojini 31. marca 1794. (Géfin III, str. 269.) — *Pater Toplak* je bil frančiškan. Zaradi pomanjkanja duhovnikov so v Küzmičevem času v raznih župnijah v Prekmurju bili v duhovno pomoč frančiškani, med njimi je bil tudi p. Januarij Toplak. Rojen je bil na Kobilju 19. novembra 1743 in krščen je bil na ime Stefan. Postal je na Hrvatskem frančiškan. Posvečen je bil leta 1768, umrl je 2. decembra 1807 v Zagrebu. Deloval je v raznih župnijah v Prekmurju, npr. v Turnišču, Beltincih, Murski Soboti, Nédeli.

³ *Franc Grahovec* je bil rojen v Veliki Kaniži (Nagy Kanizsa) okrog leta 1750. Bogoslovje je študiral v Zagrebu, posvečen je bil okrog leta 1775. Med drugim je bil tudi kaplan v Turnišču, Murski Soboti. V Bogojini je bil od leta 1784 do 1790, ko je šel v pokoj in do smrti živel v Szepetneku († 1793). (Géfin III, str. 118.)

⁴ Küzmič vprašuje škofa, ali je že prišlo dovoljenje, da se sme ABC knjižica prevesti v slovenščino.

nino jemati tudi v prihodnje. Nekatoliški duhovniki jo jemljejo brez pomislekov in dosledno, čeprav jim ni bila odobrena. Pred kratkim mi je bilo sporočeno, in sicer po križevskem pastoru,⁵ da gospodje župniki v naši sosesčini dolnjelendavskega okraja kar povprek poročajo mladoletne sirote brez privoljenja zemljiških gospodov; sicer dvomim, da bi to sporočilo ustrezalo resnici, toda zato, da se morda ne bi motili, naj jih Vaša presvetlost le blagovoli z okrožnico opomniti, naj se ozirajo na razglase Njegovega veličanstva.

Poročila za krajevno kaplanijo v Čepincih⁶ kot tudi za tišinsko⁷ kaplansko mesto bom čimprej poslal Vaši presvetlosti, brž ko namreč dobim izjave zemljiških gospodov, ki so edini vzrok zakasnitve mojega poročila.

Glede Bakovec⁸ in Dokležovja⁹ pa najvdaneje pričakujem obvestila Vaše presvetlosti, ali je namreč za Dokležovje treba dati poročilo, ko je cerkev tam že od poprej, ali za Bakovce, čeprav prebivalci naselja Bakovci krajevne kaplanije ne marajo.

Sicer pa se najponižneje priporočam predragoceni naklonjenosti in velikodušni blagohotnosti ter ostajam z vdanim spoštovanjem.

Presvetlega in prečastitega gospoda škofa, zelo naklonjenega gospoda
najneznatnejši kaplan Mikloš
Küzmič, župnik pri Sv.
Benediktu (svojeročno).

V dolini Ivanócz 17. februarja 1789.

Pripis. Z vso skromnostjo navajam Vaši presvetlosti tudi pičlo število spreobrnjenecv; toda v sedanjih okoliščinah, ko so navzoči pastori, je to posebna milost božja.

Gospodu Miklošu Küzmiču.

Odgovor 21. februarja 1789.

XXVI. — 21. februarja 1789.

D.[omino] Nicolao Küzmits

R(everen)de D(omi)ne Paroche, et V[ice]A[rchi]Diacone!

Ex annuali Praet(itula)tae D(ominationis) V(est)rae de districtu suo informa(tio)ne non sine solatio intellexi cunctos DD.[dominos] Parochos &(et) Capellanos muneri suo pastoralis diligenter satisfacere, et vitam irreprae[!=e]hensibilem ducere. Sed majus adhuc mihi gaudium ex numero 23. convertitorum accessit, qui in Districtu Praet(itula)tae D(ominationis) V(est)rae per ineffabilem Dei misericordiam, et sedulam Parochorum cooperationem fidem catholicam susceperunt. Pro qua miserationis Divinae clementia sicut Deo bonorum om-

⁵ Tóth-Keresztur = Križevci v Prekmurju. Pastor je bil Mihael Bakoš.

⁶ Csöpinz = Čepinci. Namera je bila, da bi v Čepincik bil stalni dušni pastir.

⁷ Tissina = Tišina.

⁸ Barkócz = Bakovci.

⁹ Deklesin = Dokležovje. Vas je bila v beltinski župniji in v dolnjelendavski dekaniji. Vidimo, da je dekan Küzmič urejeval s škofom tudi nekatere stvari v dolnjem Prekmurju, npr. v Bogojini in v Dokležovju.

niu(m), praeprimis autem spiritus boni largitori gratias sum(m)as ago, ita cunctos animar(um) curatores ad convertendos tam haereticos, qua(m) vero degeneres catholicos tanto magis hortor, quod nullum neq(ue) Deo gratius, neq(ue) sibi utilius et gloriosius opus animar(um) conversione praestare possint.

De exusta domo parochiali Muraj Szombathien(s) plurimu(m) doleo, et de circumstantiis ejusdem incendii quam videlicet ratione, ubi primu(m), et an, ex cujus incuria exustu(m) sit? uberius informari cupio. Veru(m) ut floreni 486. ex remanente defuncti Parochi substantia collecti ad reparandam domum parochialem convertant(ur), vix ac ne vix quid(em) consentire potero, cu(m) ea pecunia ad hae[!] = e[!] redes spectet, qui sine clara culpa, si nimiru(m) causa incendii non fuerant, juste privari nequeunt. Equid(em) parochianis et respective etiam Ill(ustrissi)mo D(omi)no Patrono¹ difficulter accidit exinstar domu(m) parochialem iterum restaurare, sed hoc onus casu sicut per accidens iisdem evenit, quemadmodum evenire potuisset, si eadem domus vel coelo tacta, vel turbine ventor(um) subruta fuisset. Nihil itaq(ue) aliud reliquu(m) est, quam ut Praet(itula)ta D(ominatio) V(est)ra, et D.[ominus] Administrator² domus parochialis restaurationem tam apud D(omi)num, quam apud parochianos urgeant, quatenus ambo quantocy[!] = i[us] manum operi admoveant. Inter ceteros tristes hujus incendii effectus mihi relatum est libros parochiales, utpote Baptisator(um), Copulator(um) et Mortuor(um), Encyclicar(um), et Resolution(um) casuum igne consumptos esse. Quod quemadmodum inter maxima damna reputandu(m) est, ita ut hoc quaqua ratione reparari possit, Praet(itula)tae D(ominatio) V(est)rae committendum esse duxi, ut cum concursu D(omi)ni Administratoris novos libros Baptisator(um), Copulator(um), Mortuor(um) et Encyclicar(um), si non aliunde ex cassa ecclesiae comparet, et illos quor(um) ([ob robu:] Baptismi, Matrimonia et Mortes) humano sufficienti testimonio comprobari potuerint, cu(m) respectiva et verosimili diei et anni denotatione inscribat ([ob robu:] et Encyclicas inseri curet). Hoc quippe modo multor(um), et genealogiae, ac multis occurrentis quaestionibus et necessitatibus consulatur et ingratae sequelae praepedientur.

R(everen)dum Patrem Toplák omnino in Dioecesi mea reservabo, et si futurus Parochus Muraj Szombathien(sis) eundem non retinuerit, ad alia(m) capellaniam illico dispona(m), im[m]o intra breve temporis spatium(m) praevideo illu(m) Parochu(m), vel Capellanu(m) localem futurum.

Novus Alphabeti libellus Budae⁴ nunc in linguam Vandalicam transponetur, ac vel ibi, vel Sabariae imprimet(ur); qui si prodierit, Praet(itula)tae D(ominatio) V(est)rae significabo. ([Prečrtano:] Catecheticos autem libellos hac occasione transmittito.) Stola(m) baptismalem D(omi)ni Parochi contra B.[enigmam] ordinationem Re(gi)am desum(m)ere nequeunt, minus autem minores orphanos subditos absq(ue) consensu DD.[dominorum] terrestriu(m) copulare valent. Hinc Praet(itula)ta D(ominatio) V(est)ra eosdem de utroq(ue) capite nomine meo serio admoneat, ut tam a stola baptismali desumenda, quam vero a minorennibus orphanis subditis sine consensu d(omi)nali copulandis desistant, nisi se gravi animadversioni exponere velint. Quod si I.[nsignis] Co(m)itatus aut altiores instantiae cognoverint ministros acatholicos stola(m) baptismalem desumere, ii quoq(ue) procul dubio non levem cry[!] = i[us] subibunt.

Relationes Capellaniae localis Csopintziensis et Cooperaturae Tissinen(sis) praestolor, circa Barkocz autem et Deklesin eam opinionem depromant, qua

spectatis rerum, tempor(um) ac personar(um) circumstantiis animabus maxime p(ro)ficua fuerit. Caeterum paternam benedictionem impertiens jugi p(ro)pen- sione maneo

Praet(itula)tae D(ominationis) V(est)rae

[Zgoraj pred sklepom besedila:]

Nicolao Kūzmits

Exped.(ditum) 21^a Febr.(uarii) 789